SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Vastine

17.1.2023

23-93

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysministeriön vastine sosiaali- ja terveysvaliokunnalle; Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta (HE 269/2022 vp)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt 12.1.2023 sosiaali- ja terveysministeriöltä vastineen saamistaan asiantuntijalausunnoista liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta (HE 269/2022 vp).

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa kunnioittavasti vastineenaan seuraavaa:

Ensi- ja turvakotien liitto ry:n lausunto

Ensi- ja turvakotien liitto on pääosin pitänyt hallituksen esitystä kannatettavana. Hallituksen esitys vastaa valtiosihteeri Henrik Haapajärven johdolla toimineen valtiosihteerityöryhmän yhteisymmärrysmuistion tavoitteita.

Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa nykyisen lain ja säännösluonnoksen mukaista avustusasioiden neuvottelukuntaa, mutta ei valmistelun aikaisemmassa vaiheessa antamansa lausunnon mukaisesti näe arviointi- ja avustusjaoston roolin tärkeyttä esityksessä kuvatulla tavalla. Ensi- ja turvakotien liiton mielestä erillinen jaosto turhaan kaventaa liiton näkemyksen mukaan neuvottelukunnan roolia ja asemaa osallisuusrakenteena eikä tuo merkittävää lisäarvoa.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan arviointi- ja avustusjaosto on tärkeä erityisesti sen vuoksi, etteivät avustuksen saajat itse ole käsittelemässä niille ehdotettavia yksittäisiä avustuksia. Arviointi- ja avustusjaoston säilyttäminen on katsottu tärkeäksi, ja kuten hallintovaliokunta on aiemmin antamassaan mietinnössä todennut, jaostosta on tarpeen säätää lailla, sillä on mahdollista, että jaoston tehtäviin sisältyy myös julkisen vallan käyttöä, kuten Suomen perustuslain (731/1999) 119 §:n 2 mom. säädetään.

Kuten hallituksen esityksen sivulla 20 on todettu, ehdotettua mallia puoltaa niin sosiaali- ja terveysministeriön kuin Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen hyvät kokemukset tehtävien jaosta neuvottelukunnan ja jaoston välillä, sekä se, että on katsottu tärkeäksi säilyttää toimielin, mikä arvioi avustusjärjestelmää riippumattomasti. Samoin yksittäisten avustusehdotusten käsittely voidaan tässä mallissa järjestää siten, ettei ns. rakenteellinen esteellisyys muodosta estettä asian tarvittaessa hyvin yksityiskohtaisellekin käsittelylle.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	02951 63415 +358 2951 63415	kirjaamo.stm@gov.fi stm.fi

Mielenterveyden keskusliitto ry:n lausunto

Mielenterveyden keskusliitto on hallituksen esityksessä kiinnittänyt huomiota avustusten saajien rajaamista ”yhdistyksiin ja säätiöihin”, kun tällä hetkellä voimassa olevassa laissa avustuksia voidaan myöntää ’yhteisöille ja säätiöille”. Sen mielestä nykyinen muotoilu olisi tarkoituksenmukaisempi ja perusteltua säilyttää.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa tämän huomion osalta, että kuten hallituksen esityksessä sivulla 25 on todettu vuoden 2022 avustuksensaajista lähes kaikki kahta osakeyhtiömuotoista avustuksensaajaa lukuun ottamatta ovat jatkossakin oikeushenkilöllisyyden puolesta avustuskelpoisia, joten käytännössä tämä muotoilu vain osaltaan selkeyttäisi vallitsevaa oikeustilaa. Kun noin 86 % avustuksen saajista on tällä hetkellä yhdistyksiä ja loput noin 14 % säätiöitä, ”yhteisön” määritelmä on käytännössä katsottu liian avoimeksi. Siirryttäessä uuteen rahoitusmalliin on katsottu tarkoituksenmukaiseksi rajata avustuksen saajien joukkoa tältä osin vastaamaan paremmin nykytilaa. Esimerkiksi osakeyhtiömuotoisille toimijoille on tällä hetkellä olemassa lukuisia muita tukijärjestelmiä.

Mielenterveyden keskusliitto on kommentoinut avustuksen siirtämistä edelleen ns. keskusjärjestöavustuksissa, ja nostanut esiin huolen, että huomioiden myös yhdistyslain muuttamiseen tähtäävä hallituksen esitys, avustuksen siirtäminen voisi rajautua myös avustuksen siirron näkökulmasta liikaa, mikäli avustusten saajat rajattaisiin yhdistyksiin ja säätiöihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että avustuksen siirron osalta sovelletaan valtionavustuslain 7 §:n 3 mom. säännöstä (688/2001, muut. 1113/2018). Kyseessä on tällöin yksityisoikeudellinen sopimus valtionavustuksen käytöstä. Hallituksen esityksessä ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi esittää säädettäväksi tältä osin valtionavustuslaista poikkeavasti. Ns. keskusjärjestöavustusten osalta myöskään avustuskäytäntöön ei ole valmisteilla muutoksia tältä osin. Mahdollinen uusi lainsäädäntö huomioidaan luonnollisesti tulevassa säädösvalmistelussa.

Lisäksi Mielenterveyden keskusliitto on kommentoinut yleishyödyllisyyden määritelmää, minkä osalta se on ehdottanut sen määrittelemistä lailla. Tällä tarkoitetaan mahdollisesti viittaussäännöstä kyseiseen erityislain säännökseen. Sosiaali- ja terveysministeriön mielestä määritelmän toteaminen perusteluissa on lähtökohtaisesti riittävä, eikä yleishyödyllisyyden arviointia ole hallintokäytännössä katsottu ongelmalliseksi. Yleishyödyllisyyden arviointiin liittyen ei ole myöskään nykylainsäädännön aikana kertaakaan vaadittu oikaisua tai tehty valitusta hallinto-oikeuteen sosiaali- ja terveysministeriön myöntämissä valtionavustuksissa.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto

Lausunnossaan SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on todennut, että se kannattaa esitystä lähes sellaisenaan. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry oli mukana hallituksen esitystä valmistelleessa, sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa seurantaryhmässä vuonna 2022.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunnossa on ehdotettu Ensi- ja turvakotien liitto ry:n tapaan, että sen mielestä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaosto tulee lakkauttaa. Tämän ehdotuksen osalta asiaa on vastineessa käsitelty jo aiemmin Ensi- ja turvakotien liitto ry:n lausuntoon annetun vastineen yhteydessä. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että arviointi- ja avustusjaoston säilyttäminen on tarkoituksenmukaista. Neuvottelukunnasta erillinen jaosto on perusteltu erityisesti siitä syystä, etteivät avustuksen saajat itse ole käsittelemässä niille ehdotettavia yksittäisiä avustuksia. Arviointi- ja avustusjaoston kokoonpanon on koettu tuovan merkittävää lisäarvoa sen tehtävien toteuttamisen kannalta.

Lisäksi SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on lausunnossaan ehdottanut, että hallituksen esityksen avustuksen määrää koskeva säännös (7 §:n 2 mom.) muutettaisiin harkinnanvaraiseksi muotoon ”voidaan säätää”. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa tämän ehdotuksen osalta, että kyseinen muotoilu vastaa tällä hetkellä arpajaislain 17 b §:n 3 mom. (1047/2001, muut. 1286/2016) sisältöä. Sosiaali- ja terveysministeriön mielestä on perusteltua säätää käytössä olevista ja myös mahdollisista uusista avustustasoista valtioneuvoston asetuksella.

Suomen Sydänliitto ry:n lausunto

Suomen Sydänliitto ry:n lausunnossa on ehdotettu Ensi- ja turvakotien liitto ry:n ja SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausuntojen kanssa yhtenevästi, että sen mielestä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaosto tulee lakkauttaa. Tämän ehdotuksen osalta asiaa on vastineessa käsitelty jo aiemmin Ensi- ja turvakotien liitto ry:n ja SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausuntoihin annetun vastineen yhteydessä. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että arviointi- ja avustusjaoston säilyttäminen on tarkoituksenmukaista erityisesti siitä syystä, etteivät avustuksen saajat itse ole mukana käsittelemässä niille ehdotettavia yksittäisiä avustuksia. Arviointi- ja avustusjaoston kokoonpanon on koettu tuovan merkittävää lisäarvoa sen tehtävien toteuttamisen kannalta.

Oikeusministeriön lausunto

Oikeusministeriön lausunnossa on kiinnitetty huomiota lakiehdotuksen 5 §:n 4 mom:iin, minkä mukaan sekä sosiaali- ja terveysministeriöllä että Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksella olisi oikeus saada valtionapuviranomaisen tehtävän toteuttamisen kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa tämän huomion osalta, että kyseinen säännösehdotus on nykytilaan verrattuna uusi, ja sillä on tarkoitus selkeyttää valtionapuviranomaisten (ministeriö ja STEA) valtionavustuslain (688/2001) mukaisia tiedonsaantioikeuksia. Avustusten käytön valvontatehtävä on STEAlla, mutta ministeriö vastaa mahdollisista avustuksen takaisinperinnöistä, mitkä pohjautuvat lähtökohtaisesti ja keskeisesti STEAn ministeriölle toimittamiin tietoihin ja esityksiin. Säännösehdotus lisättiin oikeusministeriön kesällä 2022 HE-luonnoksesta antaman lausunnon pohjalta ja se lähetettiin kommenteille oikeusministeriön laintarkastusyksikköön syksyllä 2022, eikä oikeusministeriö tuolloin kiinnittänyt huomiota nyt ehdotetun säännöksen muotoiluun.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta tarvittaessa laajakin avustuksiin liittyvä tiedonsaantioikeus on välttämätöntä olla sillä viranomaisella, joka vastaa valtionavustusten mahdollisesta takaisinperinnästä, jotta valtionapuviranomainen voi arvioida asiassa ilmenneitä seikkoja itsenäisesti. Tiedonsaantioikeuden laajuudesta säädetään valtionavustuslaissa (688/2001).

Oikeusministeriö on kiinnittänyt huomiota myös lakiehdotuksen 8 §:n muotoiluun, mikä on muuttunut lausuntokierroksella kesällä 2022 olleesta muotoilusta. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa tämän huomion osalta, että hallituksen esityksessä oleva muotoilu vastaa oikeusministeriön laintarkastusyksikön ehdottamaa muotoilua.

Sisäministeriön lausunto

Lausunnossaan sisäministeriö viittaa aiemmin sosiaali- ja terveysministeriölle HE-luonnoksen lausuntokierroksen yhteydessä antamaansa lausuntoon, jossa esitysluonnosta tarkasteltiin arpajaislainsäädännön sekä poliisi- ja pelastustoimeen kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta. Sisäministeriö toteaa, että sen aiemmin antamassa lausunnossa esille nostamia näkemyksiä on otettu huomioon hallituksen esityksessä. Sisäministeriö pitää tärkeänä 3 §:n 1 momenttiin ehdotettua kirjausta, jonka mukaan avustusta voidaan myöntää laajasti sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) lausunto

Lausunnossaan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) on todennut, että se on osallistunut lain seurantaryhmän työskentelyyn vuoden 2022 aikana ja on siten pystynyt osallistumaan keskeisesti koko valmisteluprosessin ajan hallituksen esityksen valmisteluun. STEA pitää lakiehdotusta kannatettavana sellaisenaan.

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto

Lausunnossaan työ- ja elinkeinoministeriö on tuonut esiin erityisesti EU:n valtiotukisääntelyyn liittyviä näkökohtia viitaten myös HE-luonnoksen lausuntokierroksen yhteydessä kesällä 2022 antamaansa lausuntoon.

Työ- ja elinkeinoministeriö on todennut lausunnossaan, että hallituksen esityksen perusteluja on laajennettu lausuntopalautteen perusteella koskemaan myös esityksen kilpailuvaikutuksia, ja pitää sitä positiivisena. Kuten hallituksen esityksessä sivulla 20 on todettu, että kilpailuvaikutusten arviointi on keskeinen ja läpileikkaava osa valtionavustusprosessia.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että valtiontukinäkökulmasta mahdolliset muutokset STEA-avustusjärjestelmään on 1.1.2024 alkaen tarkoitus pitää lähtökohtaisesti mahdollisimman vähäisinä ja teknisluontoisina. Tämä on ollut keskeinen lähtökohta kiireellisellä aikataululla valmistellussa hallituksen esityksessä sekä myös tulevassa asetusvalmistelussa. Tämä sama tulkinta nykyisen avustusjärjestelmän jatkamisesta tehtiin rahapelifuusion yhteydessä, kun Raha-automaattiyhdistyksen, Veikkaus Oy:n ja Fintoto Oy:n rahapelitoiminnot yhdistettiin uudeksi Veikkaus Oy:ksi 1.1.2017 alkaen.

Luonnollisesti sosiaali- ja terveysministeriö ja STEA selvittävät edelleen, miten STEA-avustusjärjestelmän puitteissa tapahtuvaa kilpailuvaikutusten arviointia voitaisiin tehostaa entisestään.

Neuvotteleva virkamies Lassi Kauttonen